

עניינים נחוצים

ממורנו הגר"י טשזנר שליט"א

זכירת מה שהקציפו בני ישראל במדבר

ומריבה היא בסוף פרשת בהעלתך "והאסף אֶת אֲשֶׁר בְּקִרְבוֹ הַתְּאֵוֹ וּמְרִיבָהּ וְהִשִּׁי"ת שֶׁלַח לָהֶם אֶת הַשְּׁלִיחִים וְהֵם אָכְלוּ כֻזּוּלִים וְחָרָה אֶף ה' בָּהֶם וּמָתוּ רַבִּים מֵהֶם, "וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא קְבָרוֹת הַתְּאֵוָה".

אולם הדבר העיקרי שהוזכר בפרשה שם הוא חטא העגל, שהתורה האריכה בזה בשבירת הלוחות, ותפילת משה רבינו לכפר על עם ישראל.

ולפי הנראה שיש בזה שלש דרגות. א. העיקר הוא זכירת חטא העגל. ב. זכירת חטא המרגלים וכן מסה ומריבה וקברות התאוה. ג. שאר החטאים שעשו במדבר כגון במרה וברפידיים ובמחלוקת של קרח וכדו'.

ז) בארצות החיים להגאון המלבי"ם (סימן א' ס"ד, ארץ יהודה סק"ד) ביאר טעם הדיעה שקריאת פרשת פרה היא דאורייתא, דהא בעצם יש מצוה לזכור מעשה העגל, דכתיב "זכור אל תשכח את אשר הקצפת" וגו', ולמה לא תקנו להזכירה בציבור. וצ"ל דכיון דהוי גנאי לישראל, לא תקנו לקרותה (וכמ"ש המג"א בסימן ס'). אך יען דמ"מ מצוה לזכור, לכן תקנו לקרות פ' פרה שהוא כפרה על העגל כמ"ש רש"י, ועיי"כ יבא לזכור מעשה העגל, ע"ש.

ח) בשו"ת ציץ אליעזר (חלק י' סימן כ"ח ו') כתב וז"ל: ומה ששאלוני קושי' שנזרקה מפי החבורה בבית ועד החכמים שלו על המלבי"ם (הג"ל), דמנלן שהזכור אל תשכח מוסב על מעשה העגל בדייקא, הרי כתוב בסתם "זכור אל תשכח את אשר הקצפת את ד' אלקיך במדבר". ופלפלו ליישב זאת בדרכים שונות. ולדעתי קושיא מעיקרא ליתא, דבדברים ט' מיד אחרי הפסוק של "זכור אל תשכח את אשר הקצפת" וגו', בא הכתוב הסמוך לו ומפרט ואומר: "ובחרב הקצפתם את ה' וגו'". וכך מבאר המלבי"ם שם, דתחילה מביא ראיה מה שהקציפו ביום צאתם מארץ מצרים. ואומר ובחורב, הוא מעשה העגל שהיה החטא היותר גדול וכו' ע"ש. הרי בהדיא דה"זכור אל תשכח" מוסב בראשונה על אשר הקציפו במעשה העגל.

ט) בספר תורה תמימה (דברי ט' ז') בהערות כתב וז"ל: והנה לא אדע בכלל מה תכונת המצוה הזאת, מה יזכור ומתי יזכור, כי הלא כמה וכמה פרשיות בתורה שבא בהם מענין הקצפת ישראל, כמו בפ' בשלח מרצונם לשוב למצרים, ומלקיטת המן בשבת, ומעשה העגל ומתאוננים ומרגלים, ומחלוקת קרח ודבר פעור ועוד.

ונראה הביאור ע"פ מה שנבאר לקמן ס"פ תצא בענין זכירת עמלק דשיעור שכחה י"ב חודש, וא"כ הכא דכתיב "אל תשכח", הכוונה דבמשך השנה צריך להזכיר כל העניינים, והיינו

א) כתוב בתורה הקדושה (דברים ט' ז') "זכר אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלקיך במדבר למן היום אשר יצאת מארץ מצרים עד באכם עד המקום הזה ממרים הייתם עם ה'".

ב) וכתב הרמב"ן (בהשגותיו לספר המצוות, מצות עשה השביעית): וכן עוד דרשו, "זכור את אשר הקצפת את ה' אלקיך במדבר" (עקב ט') יכול בלבך וכו'. ולא ידעתי אם היא אוזרה למקציפים עצמם, כלומר אנשי דור המדבר, ואולי היא מצוה לדורות לדעת חסד האלקים עלינו ושמרו ברית אבותינו, ולתת הודאה לשמו ולברך אותו על הכל. ואם כן ראוי למנותה מצוה מן המצוות, עכת"ד. ובספר מגילת אסתר שם הסכים למנאו למצוה.

ג) וכן כתב בספר חרדים (פ"ד אות כ"ב): "זכור אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלקיך במדבר", דרשו בספרי, "זכור" בפה, "לא תשכח בלב". ויש לומר שהיא מצוה גם לדורות כדכתב רמב"ן, וספיקא דאורייתא לחומרא (ממנין תרי"ג לרמב"ן).

וכתב עוד שם (באות כ"ג): ואם אנו מצווין לזכור מה שהקציפו אבותינו במדבר לפניו יתברך, קל וחומר שחובה לכל איש ואיש ממנו לזכור מה שהוא בעצמו הקציף מיום היותו. וכן חייבים אנו לזכור עונות אבותינו הקרובים לנו, שנאמר "והתודו את עונם ואת עון אבותם", ונבוש מלפניו, ואז יכנע לבבנו הערל. ומצות זכירה זו בכל יום (ענף מצוה).

ד) השל"ה במס' יומא הביא דברי ספר החרדים האלו. וז"ל: והחסיד הרב רבי אליעזר הזכיר גם כן פסוק "זכור אל תשכח את אשר הקצפת" וגו', כי זאת הזכירה תביאנו שיזכור גם בעונותיו ובמרדיו להשם יתברך, על כל הטובות שהטיב עמו השם יתברך, ומתוך זה יתעורר, עכ"ל. וביאר בספר הזכירות: ר"ל יתעורר לשוב בתשובה שלימה.

ה) אמנם בערוך השולחן (סימן ס' סעיף ה') כתב וז"ל: וזכירה דהקצפה נראה להדיא שנאמרה רק לדור המדבר, דהכי מוכחי קראי בפ' עקב שהתחיל "שמע ישראל אתה עובר היום את הירדן וגו' לא בצדקתך וגו' אתה בא לרשת את ארצם וגו' וידעת כי לא בצדקתך וגו' כי עם קשה עורף אתה זכור אל תשכח את אשר הקצפת" וגו'. הרי מפורש שלדור המדבר נאמרה, עכ"ד. ומ"מ פוסקים רבים ס"ל שמצוה זו נוהגת לדורות, וכנ"ל.

ו) והנה בפסוק הנ"ל לא מבואר במפורש איזו עבירות של כלל ישראל יש לזכור, רק כתוב באופן כללי "את אשר הקצפת במדבר". אכן בהמשך הפרשה שם הוזכרו חמש עבירות, חטא העגל, וחטא המרגלים וחטאי תבערה, מסה וקברות התאוה (תבערה היא מה שהובא בפרשת בהעלתך "וַיְהִי הַעָם כְּמִתְאֲנָנִים וְגו' וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ ה' וְגו'. מסה הוא בסוף פ' בשלח שלא היה להם מים והתלוננו באופן לא יפה "וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מִסָּה וּמְרִיבָה".

בשמחה, ולשמוע תוכחת מוסר מהחכם הדורש, כולם מסוגלים לכפרת עונות, וע' בשל"ה.

הכלל הב', מה שראוי לזכור ולשים על לב בזכירת מעשה העגל שנשמר ונזרה לעשות כיוצא בו, והן הם המדות הרעות שאמרו חכמז"ל עליהם שהם שקולין כעע"ז, והם הכעס והגאווה ורכילות ולשון הרע, שעליהם אמרו (תהלים ע"ד) "לא יהיה בך אל זר", איזהו אל זר שיש בגופו של אדם, הוא אומר זה יצר הרע [והאריך בדברי השערי קדושה בגנות מדות הרעות].

הכלל הג', מה שראוי לזכור בזכירה זו של מעשה העגל, מ"ש בחובת הלבבות בשער יחוד ה', שתהיה כל מעשינו מיוחדים לשמו יתברך בלבד, להגיע אל רצונו בלבד מבלתי רצון הברואים. כי מי שעושה עבודת ה' וכוונתו לשום דבר אחר שלא לש"ש, הרי גרם לזה סכלותו במי שאמר והיה העולם שאינו יודע אותו ולא מכיר ענינו וטובו. ולכן כוונתו בעבודתו מה שירא ויקוה מבני אדם בלבד, ועובד בני אדם ולא את הבורא ית', והוא דומה ממש לעע"ז. ורפואת מדוה זה הוא שיעלה על לב האדם תמיד, ובפרט כשעושה מעשה עבודת ה' במעמד בנ"א, שאין ביד שום נברא בעולם להועילו או להזיקו בלתי רשות הבורא יתברך, וא"כ לשוא הוא מייפה עצמו לפניו.

הכלל הד', עוד יש גרם להפסד מהמעשים לאלקים יתברך, והוא היצר הרע שיש בגופו של אדם, שהוא ג"כ אל זר כמו שאמרו חכמז"ל, והוא השונא הגדול שבכל השונאים שיש לאדם בעולם. כי כל שונא אם מנצחים אותו פעם ושנים ירף ממך, ולא יתגרה בך עוד, כי הוא יודע שאתה חזק ממנו. אבל היצר אין מספיק לו ממך נצוח פעם ומאה פעמים כמו שאמרו חכמז"ל, אל תאמין בעצמך עד יום מותך. ואתה סובר שהוא אוהבך ובעל עצתך לטוב לך כנראה מרמיזותיו, ובאמת הוא מורה אותך בחיצי הממיתים אותך לשרשך ולאבדך משני העולמים. ועל כן ראוי לך שתהיה נזהר ממנו, ואל תמלא ממשאלותיו בך מאומה, כמו שאמרו חכמז"ל, היום אומר לך עשה כך כו', רק יגדל בעיניך המעט מנצוחו כדי שיהיה לך מדרגה שלא לשמוע אליו דבר גדול ממנו ונגף לפניך, עכ"ד ספר הזכירות.

(יא) ובספר פלא יועץ (ערך זכרונות) כתב בזה ענין נוסף, וז"ל: בזכירת מה שהקציפו אבותינו להקב"ה יתן אל לבו אהבתו וחמלתו בעידן ריתחא, וגודל סבלנותו עמנו.

(יב) ורבינו אברהם בן הרמב"ם הביא עוד ענין נוסף במצוה זו (בספרו המספיק לעובדי השם), בדברו על הגאווה ועל הענווה, וז"ל: ועליך לזכור את פסוקי התורה המזהירים את שומר-הדת לבל יאמר אל לבו כי כבר הגיע למעלת החסידות השלימה וראוי (הוא) לישועתו יתעלה, כמו שנאמר (דברים ט' ד) "אל תאמר בלבבך בהדף ה' אלקיך אתם מלפניך לאמר בצדקתי הביאני ה' וכו' לא בצדקתך ובישר לבבך וכו' זכר אל תשכח את אשר הקצפת וכו' ". ועליך להתבונן היטב בדבר, וכל אימת ששייך לבך להתגאות בצדקתך וחסדך, בקיום המוטל עליך ובהתרחקות מן האסור, זכור את ההתרשלות במצוות ואת העבירות על הלאוין (שחטאת בהן) בעבר או בהווה או שחושש אתה פן תחטא בהן בעתיד. כי גם אם ניצלת ובטוח היית מכל רע בעבר ובהווה, אי אתה בטוח לעתיד, כמו שאמרו חז"ל (אבות ב' ד) "אל תאמן בעצמך עד יום מותך", ע"ש.

(יג) והיטב ביאר הענין מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל (קובץ תשובות חלק ד' סימן ר"ס, בתשובה שנכתבה בעת ההפגזות)

אמר רז"ל (ויקרא רבה פרשה ג' סימן ג'), כל הקרבנות כולם הראה הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו, חוץ מעשירית האיפה, בשעה שכרת אתו ברית בין הבתרים (ואמר לו "קחה לי עגלה משולשת". עץ יוסף). וחד אמר אף זו הראה לו, "ואל אלקינו כי ירבה לסלוח", ויתר הקדוש ברוך הוא סליחה משלו, זו עשירית האיפה. והדבר צריך ביאור למה לא הראה לו קרבן זה, ואם הראה לו הוא רק מצד הויתור של "כי ירבה".

(המשך בעמוד 8)

לקרות בם. ויוצא מזה דהנכון כשיטת רש"י שהביאו התוס' במגילה י"ז ב', דכלל ענין קריאת התורה הוא מדאורייתא, יען כי כל הפרשיות שחשבנו ובדומה אליהם החיוב לקרות בהם ממצות "זכור את אשר הקצפת" וכו'. ומה שהקשו התוס' לרש"י הא עזרא תיקן קריאת התורה, לדעתי לא קשה, יען כי מדאורייתא אין קבוע להם זמן ורק במשך השנה צריך לקרותם מטעם שיעור שכחה כמש"כ, וגם יש פרשיות שאין חיוב קריאתם מה"ת כמו ספר בראשית וכדומה, ובא עזרא ותיקן לקרות כל התורה כולה ועל הסדר ע"פ שבתות השנה כמו שחלוקה וסדורה אצלנו. ולכן מה שכתבו התוס' שם ובברכות י"ג א' ואחריהם נמשכו כל הראשונים ואחרונים, דרק פרשת זכור דמחייית עמלק הוי מדאורייתא צריך עיון ותלמוד רב, כי הלא עיקר היסוד דפ' זכור הוי מדאורייתא הוא מדכתיב "זכור את אשר עשה לך עמלק", ודרשינן במגילה י"ח א' 'זכור' יכול בלב ת"ל לא 'תשכח' הרי שכחת הלב אמורה, הא מה אני מקיים 'זכור' בפה. אבל הן ממקום שהובאה דרשה זו לגמרא והוא מתו"כ המצויין לפנינו, שם הלא מפורש באו דרשות כאלה על כמה פרשיות בתורה וכמו שהעתקנו במלואם למעלה.

ובאמת אין כל טעם למה שהשמיט הרמב"ם זכירות אלו, וקבע למצוה רק זכירת מחייית עמלק, אחרי כי כפי המבואר אין יתרון לזכירת עמלק על זכירות אלו מכיון שכולם ממקור אחד יהלכון, וצ"ע, עכ"ל. הרי שיש כמה דעות מה בדיוק כלול בזכירה זו. **(י) וכתב** בספר הזכירות: הנה יש עוד כמה כללים ותועליות היוצאים מזכירה זו, וראוי להזכירם הנה להיותם לטוטפות בין עינינו.

הכלל הא', להורות לפנינו דרך לתשובה, כמ"ש בגמרא פ"ק דע"ז, לא היה דוד המלך ראוי לאותו מעשה (של בת שבע), ולא היו ישראל ראויים לאותו מעשה (של העגל), אלא להורות תשובה. ופרש"י כלומר גבורים ושליטים ביצרים היו, ולא ה' ראוי להתגבר יצרים עליהן, אלא גזירת מלך היתה לשלוט בם, כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה. שאם יאמר החוטא לא אשוב שלא יקבלוני, אומרים לו צא ולמד ממעשה העגל שכפרו ונתקבלו בתשובה, עכ"ל. והוא עיקר ויסוד גדול אל אמונתנו בהש"ת כי כבר היה השכל גוזר שהנפש החוטאת תמות, ק"ו ממי שמרד במלך בשר ודם, כ"ש במלך מלכי המלכים הקב"ה, אשר בידו נפש כל חי [וזה הענין שנבראת התשובה קודם בריאת העולם כי בסדר מערכת הבריאה אין שום שכל שיועיל תשובה]. אך שכבר הבטיחנו יוצרנו ביד כל הנביאים וביד משה רבינו ע"ה שהקב"ה מקבל אותנו בתשובה מרוב חסדיו, וכו'.

ולזאת הכוונה באה מצות זכירה זאת ג"כ, לזכור בכל יום מעשה העגל, לידע ולהודיע אף כי חטאו חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב, ה' אלקינו מרחם, וכאב את בנו ירצה, ולא חפץ במיתתם, על כן ציונו הבורא ית' לנדב זהב על המשכן, משכן העדות, שהוא עדות לישראל שכפר להם על מעשה העגל שהרי השרה שכינתו בתוכם. כי בנדבת המשכן קיימו וקבלו עליהם כל גדרי התשובה שהם חרטה ועזיבת החטא, ויתר הפרטים שהיו שם. וכל זה יהיה לנו למזכרת כדי שנשוב מעבירות שבידינו. והירא את דבר ה' ורוצה לשוב מעבירות שבידיו ולעשות תשובה שלימה, ילך לדרוש דבר הלכות תשובה, ומאן דכאיב ליה כאיבה אזיל לבי אסיא ק"ו לחולי הנפש ק"ו חולי הנפש ע"ש.

ועיקר התשובה הם שני דברים, הא' הוא שיתחרט על עבירות שבידו, ויתודה ויבקש מחילה וכפרה מאתו יתברך. והשנית, עזיבת החטא, ויקבל עליו שלא יעשה עוד כזאת וכיוצא בזה לעולם, וזהו יסוד ועיקר התשובה. וע"ז אמר הכתוב (משלי כ"ח) "ומודה ועוזב ירוחם". ובחובת הלבבות מביא עשרים תנאים השייכים והצריכים לגדרי התשובה שזכרנו ע"ש.

ויש עוד כמה דברים פרטיים המסוגלים לכפרת עונות וראוי להזכירם הנה. הא' הוא שמירת שבת כהלכתו בכל פרטיה, ב' המעביר על מדותיו מעבירין ממנו כל פשעיו (ומכ"ש עונות וחטאים), והעונה איש"ר בכל כחו ר"ל בכל כוונתו, ושירת הים

"ועשיתם עולה" - מסירות נפש

ובחדש השביעי באחד לחדש... ועשיתם עולה לרית ניהח לה' (כ"ט, א'-ב')

יכול, מדובר על דברים שהם בבחינת המנה הראשונה' ההכרחית, זוהי צורת החיים שלי'. השאלה היא היכן בדיוק עובר אצל האדם הגבול בין המנה הראשונה' למנה השניה'.

הזזת גבול זה - היא מסירות נפש של ממש!

דוגמאות מהחיים ל'מסירות נפש'

נזכיר כאן מספר דוגמאות. דוגמא אחת - לשון הרע. זוהי אחת מהבעיות הגדולות ביותר שלנו. כל אחד מאתנו מדבר לשה"ר, ובכלל זה דברים של כעס וקפידות. ממה נובע אותו דחף פנימי עז לדבר לשון הרע?

יסוד העניין כך הוא: עולמו של הקב"ה מורכב מארבעה חלקים: דומם, צומח, חי ומדבר. הדיבור מבטא את שכל האדם ביחס ל"חי". אדם חש שאם הוא לא מדבר די הצורך ומבטא כלפי חוץ את הביקורת שיש לו על חבריו, או אם בשעה שחבריו פגע בו הוא שותק ולא משיב לו מנה אחת אפיים, חסר לו בצורת אדם - 'מדבר', והוא אינו אלא בגדר בהמה - 'חי'... כי בדיבור בא לידי ביטוי שכל האדם. זהו עניינו של הצורך הנפשי של האדם לדבר לשה"ר וכו'.

לכן, כשדורשים מאדם שלא לדבר לשון הרע, חש הוא כאילו ביקשו ממנו למות - להיראות לעיני כולם כחסר שכל! ואין הכוונה כאן רק להתאפק מספר דקות מלספר את הלשה"ר, ובסוף, לאחר חצי שעה, להוציא את הכל החוצה... גם זו עבודה קשה, אך זו אינה מסירות נפש. 'מסירות נפש' עניינה, שבנקודה אחת, ולו קטנה, ייווצר אצל האדם שינוי מהותי בכל צורת החיים שלו. להפוך להיות, כביכול, פחות אינטליגנט', 'פחות חכם' בעיני הבריות. שינוי מעין זה עבור האדם הוא ממש כמו למות!

זוהי, אפוא, מסירות נפש - קרבן עולה! וגם אם במעשה זה אדם לא חזר בתשובה על כל עונותיו, אך מאחר ובכך הקריב חתיכת חיים' מעצמו, הרי שזוכה הוא בזה למעלת התשובה המגיעת עד כסא הכבוד!

דוגמא נוספת: ישנם אנשים שעבורם שעתים שעוברות עליהם בלי לשמוע חדשות גבולות בפיקוח נפש... הם מוכרחים לדעת מה נעשה בעולם. אולי לא כולם מבינים זאת, אך מי שנגוע ביצר הרע זה, הימנעות משמיעת או קריאת חדשות היא בגדר פיקוח נפש עבורו! ללא סקירת כל ההתרחשויות האחרונות חש האדם כמי שנתון בתוך לול של תרנגולים!... - דבר שהוא מנוגד לטבעו האנושי.

ואכן, גם יהודים מדורות קודמים חיו את הנעשה בעולם, אלא שהם היו חיים בעולם אחר - עולמה של תורה. יום אחד דיברו עם אביי ורבא, יום שני עם רבי עקיבא וכו' - חיו עם השי"ת. לא מדובר כאן על מצוה אחת יותר או פחות, אלא על צורת חיים שלימה. כדי שיהודי מדורנו יזכה להגיע למדרגה כזו, עליו לחולל שינוי מהותי בכל צורת החיים שלו: להפסיק להתעניין במה שנעשה בעולם, לעבור ליד תיבת הדואר ולא לקרוא את העיתון. אפילו לא להעיף מבט בכותרות. להגיע לבית המדרש כשוטה גמור שאינו יודע מה שמתרחש בעולם, ושם להיפגש אך ורק עם ה' אלוקי ישראל. נכון, כשאדם מתקן דבר זה, הוא עדיין לא עשה תשובה על כל חטאיו ובוזה אינו נעשה צדיק גמור. אך אם בנקודה אחת, אפי' קלה, עושה אדם שינוי מהותי הגורם לו לצביטה בלב, זוהי תשובה אמיתית!

דוגמא נוספת, מאוד מצויה - שבת קודש. בשו"ע (סי' ש"ז ס"א) נפסק: "ודבר דבר" - שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול, הלכך אסור לומר: דבר פלוני אעשה למחר או סחורה (המשך בעמוד 6)

כתב ה'משנה ברורה' (סי' תקפ"א סק"ו, ומקורו בא"ר): "ועוד טעם שקבעו ד' ימים [לאמירת סליחות לפני ראש השנה], שכן מצינו בקרבנות שטעונים ביקור ממום ד' ימים קודם הקרבה. ובכל הקרבנות בפרשת פינחס כתוב 'והקרבתם עולה', ובראש השנה כתוב 'ועשיתם עולה' - ללמד שבר"ה יעשה אדם עצמו כאילו מקריב את עצמו, ולכן קבעו ד' ימים לבקר כל מומי חטאתו ולשוב עליהם".

נמצינו למדים מדבריו, שבראש השנה ישנו יסוד של מסירות נפש. כל יהודי מחוייב להקריב עצמו לקרבן עולה, היינו למסור נפש למען הקב"ה. ואין מדובר כאן בקרבן שלמים שבו גם הבעלים אוכלים מהקרבן, אלא בקרבן עולה שבו הכל עולה כליל לקב"ה. עלינו למסור הכל למען שמו ית' באהבה. הבעיה היא שהמושג 'מסירות נפש' הפך להיות שכיח מאוד אצלנו, כל דבר קטן נחשב כבר כמסירות נפש... נתבונן אפוא, מהי מסירות נפש אמיתית וכיצד היא באה לידי ביטוי בחיי היומיום שלנו.

מסירות נפש - שינוי בצורת החיים

כל אחד מאתנו משתדל לקיים את המצוות, אך קיום המצוות והגשיה אליהן נקבעים ברובם לפי האווירה והסביבה שבה אנו נמצאים. בעבר הלא רחוק היו צדיקים ותלמידי חכמים שלא היה קיים אצלם המושג "ללכת לישון", הם היו לומדים ולומדים עד שהיו נופלים. היום בישיבות 'מתמיד' נקרא מי שאחרי השעה אחת עשרה בלילה מוסיף עוד שעת לימוד, ואילו על רבי ישראל סלנטר זצ"ל מסופר, שלגביו לא היה קיים המושג שינה. הוא פשוט למד ולמד עד שנפל באפיסת כוחות. אם נשאל את ה'מתמיד' של ימינו מדוע אינו לומד כמו רבי ישראל סלנטר, הוא לא יבין כלל את השאלה; 'הרי אני לא רבי ישראל סלנטר! עבורי, השעה שתים-עשרה בלילה היא שעה אחרי סיום זמן הלימוד. צורת החיים שלי שונה מזו של הגר"ס'...

כמו כן, אם נשאל 'בעל הבית' שחוזר הביתה בשעה תשע בערב אחרי לימוד דף היומי למה הוא לא לומד עוד שעה, הוא יענה: 'הרי אינני אברך'!...

לכל אחד יש את ההגדרה וההבנה שלו מהי התמדה, ועל דרך זו גם לכל יהודי ישנה הגדרה משלו מה נקרא לשון הרע, מה נחשב שבירת התאוות ואיך צריכה להיראות השבת. כל אחד קובע זאת לפי צורת החיים שלו.

כדי להמחיש את הענין אספר לכם מעשה. פעם התארח בביתו של ראש ישיבת בריסק ר' יושע בער סולובייצ'יק זצ"ל יהודי אמריקאי, ובתוך דבריו אודות משפחתו הוא התבטא ואמר: 'אצלנו אין מותרות, רק את הצרכים ההכרחיים'... נענה ר' יושע בער זצ"ל ואמר לו כך: פעם בכפרים הקטנים ברוסיה לא היה 'חיידר' לילדים, והעשירים היו נוהגים לשכור 'מלמד' שילמד את בניהם. יום אחד נערכה מסיבה אצל אחד העשירים והוגשו שם מאכלים כיד המלך.

כסוף הסעודה, הובא כמנה אחרונה 'קומפוט' מיוחד מאוד. ה'מלמד' ניגש ליענקל'ה ואמר לו: 'אתה זוכר שלמדנו אודות שבירת התאוות? כעת הזמן המתאים ליישם זאת הלכה למעשה'!... ענה לו יענקל'ה: 'מסכים אני למה שדברנו, אולם לא כעת - מנה זו היא הכרחית... במנה השניה אשבור את תאוותי'... **וכך**, אמר ר' יושע בער, כולם מודים שהמנה הראשונה הכרחית והמנה שניה היא בגדר מותרות. כל הויכוח הוא מתי נגמרת המנה הראשונה ומתחילה המנה השניה...

כששואלים יהודי מדוע אינו חי באותה דרגה בה חיו רבי עקיבא אייגר או החת"ס זצ"ל, תשובתו היא: 'אינני

לרגל השמחה השרויה בכית מורנו ורכנו מרא דאתרא שליט"א ענדרו עטרה לראשנו להביא דברים יסודיים ברורים ובהירים, המאירים את העיניים ומעוררים את הלבבות בעניין ברכת "מזל-טוב" ממורנו ורכנו הגאון הצדיק רבי שמשון דוד פינקוס זצוק"ל רב ומנהיג קהילתנו הקדושה

"מזל-טוב"

ופירש רש"י שאמר לו כן והכהו לחדווה בעלמא, והיינו הניצוץ של אש שיצא ממצחו.

דברי הגמרא עמוקים ומכוסים מהשגתנו, אך המבואר מתוך דברי הגמרא שבכדי לשנות את מצבו של רבי אלעזר בן פדת, צריך להפוך בעבורו את העולם. במציאות של בריאת העולם הזה, אי אפשר שתהיה לו פרנסה.

לפי זה יש לעורר קושיה גדולה. מנהג ישראל הוא לברך בשעת שמחה בברכת "מזל טוב". בברית מילה ובחיתונה ניגשים איש אל רעהו, לוחצים ידיים ומברכים "מזל טוב! מזל טוב!"

לכל מנהגי ישראל יש יסוד ושורש, ובודאי גם ברכת המזל טוב יש בה ענין וטעם. על כל מעשה והרגל בכלל ישראל שייך הכלל שבגמ' "הנח להם לישראל, אם אינם נביאים בני נביאים הם" (פסחים סו ע"א), דהיינו שלכל יהודי יש בחינה מסוימת של בני נביאים, הרגשה פנימית והבנה לעשות ולדבר כראוי.

אספר בזה מעשה אישי ממשפחתנו. לפני כתשע שנים, נולדה בתנו תחי', כשבוע לפני שמחת הבר-מצוה של בננו יחי'. בענייני קידוש להולדת הבת, נהגתי כמנהג ה"חסידים", ולכל הבנות שנולדו ערכנו "קידוש" בציבור.

הזהבנה שלי בענין עריכת "קידוש" היא, כפי שנתבאר במפרשים על הפסוק "ועשה לי מטעמים ואלה, ואברכה לפני ה'". יצחק אבינו, ברצותו לברך את בנו, ביקש לאכול מטעמים, כדי שבהרגשת הנפש בטובה, תתחבר נפשו בנפשו ותחול הברכה. כך כשבאים עשרות אנשים, מטיבים לבם באכילה ומברכים ב"מזל טוב" [בספר "בית אלקים" להמבי"ט מבואר שכח הברכה הוא כתפילה], ותפילתם של רבים ב"מזל-טוב" מלווה ומחזיקה את הבת הנולדת לאורך ימי שנותיה. **כשיהודים** ניגשים זה לזה בליל ראש השנה ומברכים "לשנה טובה תכתב", ודאי שאותן תפילות - ברכות, עולות לפני כסא הכבוד ומשפיעות זכות על האדם המתברך. עצם היותנו בריאים ושלמים במהלך השנה, הוא מכח הברכות של ה"שנה טובה".

לכן גם טענתי, שאין סיבה שהבת הקטנה תפסיד את ברכות הרבים, בגלל שמחת הבר-מצוה, וערכנו "קידוש" כראוי. ולכאורה אם התינוק נולד בשעה טובה ובמזל טוב, יהיה לו כך, אבל אם לא נולד ב"שעתא דמזוני" ואין מזלו בעולם לטובה, מה תועיל הברכה, ומה יעזרו דבריהם של המברכים כנגד המזל?

הקב"ה הרי ענה לרבי אלעזר שרק ע"י בריאת עולם אחר וחדש, אולי יולד למזל של פרנסה, "וכולי האי ואולי" וכביכול, אף הקב"ה אינו משנה את מצבו של אדם כשנולד במזל של עניות, ומה נועיל אנחנו בברכותינו? מה שייך לבקש על ענין שנקבע מששת ימי בראשית?

ע"י כח התפילה אפשר לשנות המזל

לפי דעתי אפשר לומר בזה דבר חידוש. הנה בגמ' בתענית דרבי אלעזר בן פדת, בתחילה לא רצה שישתנה עברו העולם, לאחר שנאמר לו שרוב שנות חייו כבר עברו, ומעט נותר לו לסבול עניות - אמר לא בעינא. וכשהובטח לו שלעולם הבא יזכה ב"ג נהרי "משחא דפרסמונא", טובה ותענוגים עד אין סוף, ביקש לקבל יותר. ובטענה שהרי יש ביד הקב"ה די והותר לו ולחבריו. לכאורה על דבריו אלו, שעוררו חדוה אצל השי"ת, היה ראוי רבי אלעזר לנשיקה על מצחו. ומדוע הכהו בניצוץ של אש, מדוע האמירה "גירא בך גירי" שמשמעותה טענה הראויה לעונש?

האם אפשר להחליף את המזל

נהוג בעם ישראל לברך ברכת 'מזל טוב', כלומר, שיזכו למזל טוב. ובאמת ענין זה צריך ליבון האם מזל הוא דבר שיכול להשתנות, ובאיזה אופנים.

יהודים רבים נמצאים במצב של בעיות. בפרנסה, בבריאות ובשאר ענינים, וכל אחד מתפלל ומבקש שישתנה המצב, ולעיתים נמשך הענין שנים רבות ולא זוכים לישועה. באידיש אומרים שזה "באשערט", דהיינו שזה מה שנקבע ונגזר מלמעלה לאדם. והנידון הוא האם אפשר לשנות את המצב? האם ניתן להחליף את המזל שנקבע לאדם?

הגמ' בשבת (דף קנו ע"א) דנה בשאלה, האם יש מזל לישראל, או אין מזל לישראל, ומאריכה להוכיח לכאן ולכאן. והתוס' שם הביאו מהגמ' (במו"ק כח ע"ב) שבני חיי ומזוני לא בזכות תליא מילתא, אין הדבר נקבע ע"י הזכויות של האדם, אלא במזל תליא מילתא. וכתבו התוס' שע"י זכות גדולה אפשר לשנות ולהחליף את המזל שנקבע לאדם. והאריכו הראשונים בזה.

מהלך המחשבה שלפי הבנתי אפשר לומר בענין, הוא ע"פ הגמ' בתענית (דף כה ע"א), במעשה דרבי אלעזר בן פדת [שהיה מגדולי תלמידי רבי יוחנן, ונקרא "מרא דארעא דישאל" (נדה כ ע"ב) - גדול הדור בתקופתו בארץ ישראל, ונזכר בש"ס פעמים רבות]. "רבי אלעזר בן פדת דחיקא ליה מילתא טובא". היה דחוק ועני. "עביד מילתא" - הקיז דמו. וידוע שאחרי הקזת דם צריך לאכול בשר ולשתות יין כדי לחזק ולהברות את הגוף. לרבי אלעזר לא היה מה לאכול מחמת עוניו, ואכל "ברא דתומא" - ראש של שום, "חלש לביה גנים" - ופרשי' נתעלף לבו. כשבאו חכמי בית המדרש לבקרו, "חזיוהו דקא בכי וחייד ונפק צוציתא דנורא מאפותיה" - בתוך שנתו בכה וחייד וניצוץ של אש יצא ממצחו. כשנתעורר משנתו, שאלוהו 'מדוע בכית ומדוע צחקת בתוך השינה', אמר להם, שישב עמי הקב"ה ושאלתי אותו "עד מתי אצטער בהאי עלמא", עד מתי אסבול את העניות. "ואמר לי אלעזר בני, ניחא לך דאפכיה לעלמא מרישא, אפשר דמתילדת בשעתא דמזוני" - דהיינו, שבמהלך הבריאה ובמזל לידתך בעולם הזה, אין לך פרנסה ומזונות, והאם רצונך שאהפוך את העולם, ואברא עבורך עולם חדש, בו יתכן שתילד במזל של מזונות. "אמרי לקמיה, כולי האי ואפשר" אמר ר"א בן פדת להקב"ה - גם אם תעשה עבורי את הדבר הגדול של בריאת עולם חדש, עדיין לא מובטחים לי מזונות, אלא ספק הוא אם אולד בשעת מזונות, ויהיה לי מזל טוב.

שאל ראב"פ להקב"ה האם נותרו לי רוב השנים לחיות, או שעברתי כבר את רוב שנותי, וא"ל הקב"ה שעברו עליי כבר רוב שנות חייו, ונותרו לו מעט שנים לחיות ולכן בכה בתוך שנתו. "**אמרי** לקמיה אי הכי לא בעינא" - אמר ר"א בן פדת, אם כך אסבול את מצב העניות ואיני רוצה בשינוי העולם. וע"ז ענה השי"ת, שבשכר שקיבל על עצמו את היסורין, יזכה בעולם הבא ל"ג נהרות, כמו פרת ודיגלת, של משחת אפרסמון דמענגת בהו" והיינו תענוגים רוחניים בעוה"ב. ועל הבשורה הטובה הזו חייד בתוך שנתו. "אמרי ליה, האי ותו לא", האם לא אקבל יותר מ"ג נהרות, וא"ל "ולחברך מאי יהבנא" ומה אתן לחברך? ואמר ליה "ואנא מגברא דלית ליה בעינא", וכי אני מבקש ממי שאין לו אפשרות, והרי אתה הקב"ה בורא כל העולמים, אין גבול ליכולתך ובאם תתן לי יותר, לא תוכל ליתן גם לאחרים!?

"מחזיק" באסקולטא אפותאי - הכהו הקב"ה באצבע על מצחו, ואמר לו, אלעזר בני גירי בך גירי" הכיתי בך את חצי,

וייש לבאר, שהטענה של הקב"ה על רבי אלעזר בן פדת היתה, כיצד הסכמת לדברי שאי אפשר לשנות את המזל. אך הטענה התעוררה בפרט לאחר דבריו האחרונים שיש ביד השי"ת היכולת ליתן לו ולחביריו שכר טוב בלתי מוגבל בעולם הבא, ומוכח מדבריו שהוא משיג ומבין שאין גבול ליכולת השי"ת, א"כ מדוע מתחילה לא טענת את אותה הטענה? מדוע כלפי הדברים של שינוי המזל והפיכת העולם, לא הפצרת לטעון "היד ה' תקצר?"

זכורני בילדותי, כשאבי שליט"א היה בוחן אותי על תלמודי, ופעמים שידעתי היטב ופעמים להיפך, היה נוהג לומר כשאתה יודע היטב מוכח שאתה מסוגל, וא"כ מגיע לך מכות על הפעמים שאינך יודע.

כסוגית הגמרא במעשה דרבי אלעזר מבואר, לפי דברינו, שיש מצב של מזל, לפרנסה ומזונות, אבל ע"י תפילה ובקשה, בכח של טענה אפשר לשנות את המצב. אילו היה מפציר רבי אלעזר בהקב"ה, וטוען לפניו שבידו לפרנס גם את מי שנגזר עליו שיהא עני מרוד, היתה תפילתו מתקבלת. הטענה על רבי אלעזר והמכה על מצחו היו מפני שאכן ביקש והתפלל רק על השכר לעוה"ב, ולא עשה כן לגבי העוה"ז.

ידוע מעשה חסידי, בטרם התמנות הצדיק רבי בונם מפשיסחא למנהיג של חסידים, היה עוסק במסחר ונסע ללמוד ולהתברך אצל "החזוה מלובלין". כח קדושתו של "החזוה" היה לראות למרחוק, ופעם אחת אמר לרבי בונם, שהשנה יפסיד את כל כספו. אך לאחר זמן כשבא לפניו וסיפר שלא הפסיד את מסחרו וכספו, שאלו "החזוה" מה עשית במשך השנה? אמר לו "בכיתי כל השנה". ואמר "החזוה": "כל דברי היו מבלי דמעות ובכיות, אבל כשמתפללים הכל שונה".

ידאי שיש קביעת מזל לכל אדם, ובמהלך הטבעי של הנהגת העולם הכל מתנהל כפי המזל, אך בכוחה של תפילה מתוך הלב, בכוחן של דמעות ובכיות לשנות את המזל. ברכות "מזל טוב" לרך שנולד, לזוג צעיר שנישא, הן תפילות המלוות אותם ומחזיקות אותם לאורך ימי חייהם. כשאדם מתפלל מתוך הבנה שהשי"ת הוא כל יכול, שבורא כל העולמים אינו מוגבל ביכולתו, אזי תפילה כזו בוקעת כל השערים. ואין דבר העומד בפניה. גם שינוי המזל, שהוא דבר קשה, ובלתי אפשרי לחלוטין, וכמבואר מתשובת הקב"ה לרבי אלעזר, ומ"מ תפילות וברכות ישנו את המזל.

כל השערים ננעלו חוץ משערי דמעות"
בגמרא (ב"מ נט ע"א) שיש מצב בו "כל השערים ננעלו חוץ משערי דמעות", יש תפילות שכח השפעתן במהלך של זכות, יש שכוחן מכח טענה ובדין, לאילו יש מצב שכל השערים נעולים, הזכויות והטענות אינן מועילות. אך אין כח העומד כנגד תפילה של בכי, לדמעות יש כח כנגד כל השערים. גם למציאות של בכי ודמעות יש ב' אופנים. יש הבוכים מפני הכאב. אדם שבור בעל טרדות ועול של פרנסה, התמודדות של חינוך הבית, העומד בתפילה לפני השי"ת, שופך את ליבו ובוכה מתוך קושי וכאב.

אבל יש בכיה יותר מעולה ומשפיעה. בכי של קרבה, בכיה של התרפקות. כדוגמא לדבר, יש שהאשה קבלה תשובה לא טובה מהרופא. כששמעה את הדברים היא לא בכתה, אבל כשהגיעה הביתה וסיפרה את הדברים לפני הבעל, פרצה בבכי רם. אין זה בכי של כאב וצער על הידיעה, שהרי כששמעה מהרופא היא לא בכתה. זו בכיה של קירבה ושייכות. המשתפך בתפילה לפני אביו שבשמים, לפני קל רחום וחנון, למי שכולו חסד ורחמים, זו תפילה של קירבת אלוקים, והיא השוברת את כל המחיצות, ובפניה אין השערים ננעלים.

הגיעה לביתנו אשה מבנות הקהילה, והתלוננה על הרגשתה הקשה ביום הכפורים. כל הגברים מתאספים לבית הכנסת, עסוקים בתפילה באוירת קדש, והיא בבית עם התינוקות. בשעת "נעילה" עת רצון לתפילות, היא עסוקה בבקבוקי התינוקות. זו הרגשה קשה מאוד. הסברתי לה שהגברים מתפללים

איתא בגמרא (ב"מ נט ע"א) שיש מצב בו "כל השערים ננעלו חוץ משערי דמעות", יש תפילות שכח השפעתן במהלך של זכות, יש שכוחן מכח טענה ובדין, לאילו יש מצב שכל השערים נעולים, הזכויות והטענות אינן מועילות. אך אין כח העומד כנגד תפילה של בכי, לדמעות יש כח כנגד כל השערים. גם למציאות של בכי ודמעות יש ב' אופנים. יש הבוכים מפני הכאב. אדם שבור בעל טרדות ועול של פרנסה, התמודדות של חינוך הבית, העומד בתפילה לפני השי"ת, שופך את ליבו ובוכה מתוך קושי וכאב.

אבל יש בכיה יותר מעולה ומשפיעה. בכי של קרבה, בכיה של התרפקות. כדוגמא לדבר, יש שהאשה קבלה תשובה לא טובה מהרופא. כששמעה את הדברים היא לא בכתה, אבל כשהגיעה הביתה וסיפרה את הדברים לפני הבעל, פרצה בבכי רם. אין זה בכי של כאב וצער על הידיעה, שהרי כששמעה מהרופא היא לא בכתה. זו בכיה של קירבה ושייכות. המשתפך בתפילה לפני אביו שבשמים, לפני קל רחום וחנון, למי שכולו חסד ורחמים, זו תפילה של קירבת אלוקים, והיא השוברת את כל המחיצות, ובפניה אין השערים ננעלים.

הגיעה לביתנו אשה מבנות הקהילה, והתלוננה על הרגשתה הקשה ביום הכפורים. כל הגברים מתאספים לבית הכנסת, עסוקים בתפילה באוירת קדש, והיא בבית עם התינוקות. בשעת "נעילה" עת רצון לתפילות, היא עסוקה בבקבוקי התינוקות. זו הרגשה קשה מאוד. הסברתי לה שהגברים מתפללים

לכפר על חילול ה', אבל תורה וגמ"ח מועילים להתכפר.

כוחה של תורה לרומם את האדם מעל למצבו בעולם הזה. מקור הדברים בברייתא באבות (פ"ו) "כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה... ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים". בתוך מערכת העולם-הזה, יש ענין של שכר ועונש כנגד מצוות ועבירות, יש זכויות ויש קטרוגים. בתוך המהלך של העוה"ז שייך גם הנידון אם יש מזל לאדם מישראל, או שאין לו מזל. בזה שייכת תשובת הקב"ה לרבי אלעזר, שהוא נולד במזל עניות, וכדי להפוך את מצבו צריך לברוא עולם חדש ושיוולד בשעתא דמזונות.

אבל התורה עומדת מעל מציאות העולם. התורה קדמה לבריאת העולם בששת ימי בראשית, והיא נותרה מעל המציאות. הקב"ה נשבע על בני עלי שלא יאריכו ימים, המחלל את שמו של הקב"ה אינו יכול להתכפר בחייו בעוה"ז, אבל העוסק בתורה זוכה להתרומם מעל העולם, מעל המזל, הוא חי בעולם אחר, ושם שייך להתכפר ולהאריך ימים, שם אין מגבלות של המזל בו הוא נולד. יש אנשים שבתוך כל מעשיהם ועסקיהם, הם קובעים עיתים לתורה. להם התלמוד תורה נשמר בגדר שכר וזכות עבור לימודם.

אבל מי שמתעלה לדרגה של התמסרות ללימוד התורה, שהוא חי בעולם אחר וכל עניני העולם הזה מתבטלים אצלו לעומת לימוד התורה, הוא אינו כפוף ואינו מוגבל לחוקי העוה"ז ואין המזל שולט עליו. התמסרות לתורה אינה נבחנת במספר השעות במשך היום בהן לומדים, אלא בשקיעה ובהתבטלות אל התורה. כאשר בני הבית יודעים שאי אפשר להפריע בשעה מסוימת, כי היא קודש לתורה, הרי שהלומד חי לשעה זו בעולם מרומם יותר, "ומרוממתו על כל המעשים". דרגה כזו של תורה, שאינה נשאת במושגי העוה"ז, היא הכח העצום שמאריך חיים ומשנה את המזל. בכדי להגיע לשקיעה נפלאה שכזו בלימוד התורה, צריך להתבונן ולהבין את יקר ערך מעלתה של התורה ושל האדם העוסק בה. צריך להרגיש את מתיקות התורה, ולמסור את הנפש עבורה. בזה יוכל האדם העוסק בתורה להתרומם לעולם רוחני גבוה יותר.

העמוד השלישי - גמילות חסדים

גמילות חסדים ככוחה לשנות ולהפוך את מזלו של האדם, ודרך פעולתה שונה לחלוטין. הנהגת הקב"ה בעולם היא במהלך של "מידה כנגד מידה", ובמידה שאדם מודד, כך מודדים לו. כאשר עשה כן יעשה לו. ומצינו בגמרא (ב"ב יא ע"א) על בנימין הצדיק שהיה גבאי של צדקה, ובאה לפניו אלמנה אחת בשנת בצורת וביקשה "רבי פרנסני". וא"ל שכלו המעות מהקופה של צדקה, ואמרה שהיא ובניה ימותו ברעב. "עמד ופרנסה משלך". לימים הגיעה שעתו של בנימין הצדיק להפטר מן העולם, ונשלח מלאך המוות לקחת את נשמתו, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה:

"רבש"ע, אתה אמרת כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, ובנימין הצדיק שהחיה אשה ושבעה בניה ימות בשנים מועטות הללו, מיד קרעו לו גזר דינו. תנא הוסיפו לו עשרים ושתיים שנה על שנותיו". וביאור הדברים, שאע"פ ששנות החיים שנקבעו לו משמים נשלמו ועל פי כללי העוה"ז נטה למות, אבל על"ה הגמ"ח השתנה מזלו והוסיפו לו חיים, כיון שהוא במעשיו החיה את האלמנה ובניה, מגיע לו שיחיו אותו.

המהלך של שכר במידה כנגד מידה, פועל שכל מעשה טוב שאדם עושה חוזר ופועל עליו, כזורק כדור על הקיר, וכחוזק הזריקה כך חוזר הכדור לעומת הזורק. מי שמשמח את חבריו, ישמחוהו מן השמים. מי שדואג ומשתדל לטובת אחרים, זוכה שידאגו וישתדלו לטובתו.

נמצאנו למדים שג' עמודי העולם הם ג' כוחות היכולים לשנות גזר דין של אדם, אמנם כל אחד מהכוחות פועל בדרך אחרת.

התורה משפיעה במהלך של הגבהה מעל העולם. כאשר המזל של האדם שלא תהיה לו פרנסה ובריאות, כשאין לו שנים ארוכות לחיות - תרומם התורה את המתמסר לעסוק בה, לעולם עליון, גבוה מעל העוה"ז, ושם מציאותו אחרת.

התפילה - שהיא העבודה שבלב, ככוחה לשבור מחיצות, לבקוע רקיעים ולשנות את הגזירה. כשאדם בוכה לפני השי"ת בשבירת הלב, מתוך קירבה ואהבה, הוא זוכה לשנות את מצבו. תפילה שאינה מוותרת, בבחינת "אל תתני דמי לך". היא המועילה. דוד המלך אומר בתהילים "שימה דמעתי בנאדך הלא בספרתך". כל הדמעות נאספות בכלי ונשמרות אחת לאחת. אין תפילה ובכיה שאינן משפיעות, לא שייך שדמעה תלך לאיבוד. לפעמים כוחה של תפילה תועיל לשעתה, ולפעמים לאחר זמן. קורה שילד משחק ברחוב ומכונית פוגעת בו, והוא זקוק לניסי שמים בכדי להנצל ולחיות, לוקח השי"ת דמעתי של האם מלפני שנה או שנתיים, אותה דמעה השמורה וספורה באוצר, והיא העומדת עתה להציל ממות לחיים.

וגמילות חסדים - כוחה ותוקפה בדרך של "מידה כנגד מידה" - סגולה של "כאשר עשה - כן יעשה לו" ולטובה.

ואנחנו לא נדע בכל אדם, אם מצבו ומזלו הוא גזירה משמים, זהו "הבאשערט" שלו. אבל אפשר לקרוע הגזירה ולשנות את המזל, בדרכי העבודה של תורה, תפילה וגמילות חסדים.

יתן השי"ת וזכרה ל"מזל טוב" בבריאות ובנחת, לאורך ימים ושנים.

(תפארת אבות- הבית היהודי)

"ועשיתם עולה" - מסירות נפש המשך מעמוד 3

שעות מהטלפון, מהרדיו ומהמכונית, הוא חש כנתון בתוך אזיקים - כך לפעמים גם לנו קשה מאוד ההימנעות מדיבורים של חול בשבת.

שינוי מעין זה דורש מהאדם מסירות נפש, וזוהי עבודתנו בראש השנה ובשאר ימות השנה - "ועשיתם עולה" - מסירות נפש למען כבוד שמים!

נדבת הרב **יעקב דיויד** וב"ב שליט"א לרגל היכנס בנם הבה"ח כמר **נתנאל שלמה** נ"י בעול תורה ומצות. יה"ר שיגדל לתלמיד חכם מורה הוראה בישראל ויזכו לרווח ממנו ומכל יוצ"ח רב נחת מתוך בריות גופא ונהורא מעליא. ויתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג. שמחת הבר מצוה תתקיים א"ה ביום ראשון כ' תמוז באולם קיית'ה. קבלת פנים בשעה 21

נדבת הרב **יעקב לוי** וב"ב שליט"א בן הגאון רבי **שלמה לוי** שליט"א לרגל השמחה השרויה במעונם בהולדת **בנם** נ"י בשעתו"מ. יה"ר שיזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים וירוו ההורים והסבים רב נחת מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג

נדבת הרב **יוסף שמעון זכריה** וב"ב שליט"א לרגל השמחה השרויה במעונם בהולדת **בנם** נ"י בשעתו"מ. יה"ר שיזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים וירוו רב נחת יהודית מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג

פלונית אקנה למחר, ואפילו בשיחת דברים בטלים אסור להרבות", כלומר שגם דברים שהם גדר פטפוט' בלבד אסורים בשבת. מה נותר, אפוא, לעשות במשך כל יום השבת? אלא ש'שבת' עניינה כפשוטו מלשון שביטה. לחיות עשרים וארבע שעות עם השי"ת!

כשם שעבור אדם חילוני שמירת השבת היא בגדר מסירות נפש, כי קשה לו מאוד להתנתק במשך עשרים וארבע

נדבת הרב **משה מרדכי קטן** וב"ב שליט"א לרגל היכנס בנם הבה"ח כמר **אשר ברוך** נ"י בעול תורה ומצות. יה"ר שיגדל לתלמיד חכם מורה הוראה בישראל ויזכו לרווח ממנו ומכל יוצ"ח רב נחת מתוך בריות גופא ונהורא מעליא. ויתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג. שמחת הבר מצוה תתקיים א"ה ביום ראשון כ' תמוז באולם 'הדרת תורה'.

לע"נ הגאון הגדול רבי **בן ציון ב"ר אליהו אבא שאול** זצ"ל נלב"ע י"ט תמוז תשנ"ח הונצח ע"י תלמידו הרב חיים ביטון שליט"א

לע"נ ר' **ברוך בן טובה** ז"ל. נלב"ע כ"א בתמוז

ראש משפחה מאושר ושמח (חלק ה', מעובד ע"פ ועדים)

החסר" ולבסוף "השגת המטרה". בכל שלשת השלבים אדם מרגיש שהוא "חי" - וכשאדם "חי" הוא "מאושר"! ומהרגע של "השגת היעד" חלה דעיכה של תחושת האושר, והאדם הוא "כמת", ולפיכך עליו לבקש נקודת "חסר" חדשה ושוב ל"שואף" וחוזר חלילה. וההנהגה הזו משותפת לכל אנשי תבל. אלא שמי שמחובר לגשמיות חותר רק להישגי גוף וחומר. וכשהוא מזדקן עולמו חרב עליו. שוב אינו יכול לשאוף לכסף, לכבוד, לחגיגת יום הולדת, ולטיול בחו"ל והוא דועך.

מנגד, עובד ה' מוצא את עניניו ה"חסר" בעולם הרוחני. וכשהוא מגיע למילוי החסר, הוא ממשיך להרגיש חסר ברוחניות, ושואף למדרגה יותר גבוהה, וכך הוא "חי" ומאושר כל העיתים, עד נשימתו האחרונה.

ממשיך הרב דסלר "לחדד" את דבריו, ומפתיע אותנו בחידוש מדהים: "מעטה נבין את האשליה של חלום האנושות על עולם משוכלל בכל צרכי הגשמיות, בלי מלחמה ובלי מחלוקת - וגם בלי קדושה ועבודת ה'. אילו היה כל העולם מגיע למצב כזה, והיה שורר שלום ביניהם על דרך שלום השותפים - מפני שצורך כולם הוא, ולא על דרך ההתחסדות זה עם זה - לא היתה עוד שאיפה בעולם, כי בלי חסרון אין שאיפה, וממילא היה העולם חסר כל חי עונג ושמחה והנאה".

"הן" לכל השאיפות הגשמיות יש גבול, ואם נניח שבני אדם הצליחו כבר לבטל את כל העיכובים המקשים על השגת האמצעים לחיי רווחה, שכבר גילו את כל סודות הטבע, וכבשו תבל ומלואה והכל עומד לרשותם, וכל מלאכת וצרכי התעשייה שלהם נעשים על ידי מכונות למיניהם בעבודת שעה או שעתיים ביום, הרי ככל שימעטו החסרונות ויקטנו הקשיים למלאותם - גם יקטנו ההנאות! ואיה החיים המאושרים? יוצא מדברינו שלא תיתכנה הנאות בעולם הזה בלי מלחמות ומחלוקות ובלי קשיים שצריך להתגבר עליהם".

מוסיף הרב דסלר: "זהו הביאור העמוק בתרגום הפסוק בישעיה' (א.ב.א) "למען ציון לא אחשה ולמען ירושלים לא אשקוט" - "עד דאעביד פורקן לציון לא אניח לעממיא, ועד דאייתי נחמא לירושלים לא אשקוט למלכותא", תרגום: "עד שאעשה גאולה לציון לא אתן מנוחה לעממים ועד שאביא נחמה לירושלים לא יהיה שקט למלכויות העמים". היינו, שלא יתכן שקט ושלוש לעמים בדרך שחולמים הם, בין במזרח בין במערב, כי הדרך שלהם מביאה רק לחסרון שאיפה, וממילא לשלילת ההנאות והאושר, ולכן מביא לידי אי סיפוק וריבים". (שם עמ' 183).

חידושו של הרב דסלר מבהיל על הרעיון: זאת אומרת שהסכסוכים והמלחמות מעניקים "אושר" לאנושות! וכל זה מפני, שאינם מנסים לעבור למהלך של "חסר" ושאיפה" בעניני קדושה, שאז באמת היו לכל יושבי תבל גם שלום וגם הנאה מתמדת, כפי שזוכים ישראל קדושים.

ובחלק ה' (עמ' 264) מעמיד הרב דסלר את עמוד השמחה בחיינו בהגדרה נוספת, חשובה ביותר ומאד מחזקת: "כי התכלית - עבודת ה', עמל - "נפש עמל עמלה לו" - וכל מעשה ומעשה בעבודת ה' הוא התכלית. והיודע להעריך זאת הוא הצדיק, והוא תמיד בשמחה, כמו שנא' "ולישרי לב שמחה".

אל תצטער ואל תתיאש, יהודי, אם לא הגעת עדין למטרה שהצבת לך. הקב"ה נהנה ומתענג על עצם ה"עשייה" - על העמל! ואף אתה צא בריקוד ובזמר על ההשקעה.

"אדם" לעמל יולד": כל ימי חיינו הם רצף של עמידה במטלות ושל עמל. שנותינו הן מסכת ארוכה של מאבק בתאוות הגוף ובתענוגי היצר, המהתל בנו. לצורך זה אנו נדרשים לעבוד, להיאבק, להילחם. לכל אורך החיים ישנן עליות ומורדות - "שבע ופול צדיק וקם".

במהלך ההתמודדות צריכים אנו לגלות סבלנות והתאפקות, ולהציב לעצמנו גבולות. וכן הוא כלפי המשפחה ובעיקר מול הילדים - שומה עלינו לאהוב אותם, ולקרב אותם, ובד בבד ל"הציב להם גבולות" כדי שלא יפרצו גדר, וכדי לבנות את האישיות שלהם בצורה מבורכת, מאוזנת ושמחה. משימות אלו נדמות כעין "תרתי דסתרי". איך יתכן שעמל יהיה מחובר לשמחה? איך יתכן שהצבת גבולות לא תתקבל כהשתררות מצדנו על סביבותינו מחד גיסא - והרגשה של נמיכות קומה ועצב, ולפעמים מרידה מצד הילדים לאיך גיסא? ואולי כדאי ל"ותר" לילדים, ובפרט בדורנו ולא להקשות עליהם? הבה נצא לברר את הדברים.

בפר' קרח (י"ח ז) אומר הקב"ה לאהרן "עבדת מתנה אָתָּן אָת כְּהֹנֵתֶיכֶם". עבודת מתנה - מפרש רש"י: "במתנה נתתיה לכם" ופירש השפתי חכמים: "העבודה עצמה היא המתנה". והרמב"ן ביאר: "שבעבודה זו נתתי לכם גדולה - לכבוד ולתפארת מאת"י" והספורנו כתב: "מתנת כבוד ומעלה בעיני כל אדם, ובכן יתאוו כולם אליה".

ושוב אנו תמהים - במונחים שאנו רגילים להשתמש בהם הרי זו סתירה, שהרי המילה: "עבודה" מתקשרת ל"יגיעה וטורח", ואילו "מתנה" היא מושג של קבלה בחינם בלא מאמץ וללא תמורה? והסביר הרמב"ן שיש "עבודת שעבוד" כעבודת עבדי המלכים - ואינה בגדר "מתנה" אלא שיעבוד וטורח גרידא, ויש "עבודה של גדולה וכבוד".

וכאמת אפשר להרחיב את הרעיון של "עבודת מתנה" להרבה מהעבודות שבחיינו. מי שמתבונן בענין "עבודה" מבין שבהרבה פעמים זו מתנה גדולה - כי יש טרחה הנושאת בכנפיה אושר ושמחה עד כדי כך שאפשר לרומם את העבודה לבחינת "מתנה", והעובד המתייגע ירגיש תענוג כאילו קיבל גמול בלי תמורה, ויהיה לו סיפוק רב.

כדי ללמוד את הדברים נפנה ללמוד פרק יסודי וחשוב "באמנות החיים" המבואר לאורך ספרי "מכתב מאליהו" של הרב אליהו דסלר זצ"ל. ה"מכתב מאליהו" יצא לברר מהו הגדר האמיתי של "תחושת האושר" שכל האנושות לאורך כל הדורות מבקשת לקנותה. נאזין לדבריו: "כל חייו של האדם הם שאיפה ממושכת להשיג את אשר ירגיש כחסר לו, ובהשיגו את מבוקשו ירגיש מעין חידוש, כי מבחין הוא שהשיג דבר חדש שעד עתה חסר. וככל שירבו הרגשי התחדשות אלו, כן תתעצם בקרבו "הרגשת החיים". "בהשגות ישנות ומוגבלות, שאין להן קשר עם שאיפה ורצון, חסרה תחושת החיים, כי הן בבחינת עבר, ו"השגה מתה" אצל האדם. מי שהיה דבק בגשמיות, ונזדקן ובטלו שאיפותיו ותאוותיו - חייו אינם חיים. (ח"ב עמ' 150). ובחלק ג' (עמ' 182) כתב: "לא ההנאה היא הסיבה לשאיפה, אלא היא תוצאתה. מילוי השאיפה - השלמת החסרון - הוא המוליד את ההנאה. האדם בוחר באופן חפשי לשאוף בכיוון אשר הוא רוצה, ולבסוף ההנאה באה ממילא". "הבחירה העיקרית העומדת לפני האדם היא לבחור איזה חסרון יהיה אצלו העיקר, ולמילוי איזה חסרון יתמסר בכל כחותיו במשך ימי חייו".

הרב דסלר מחכימונו, שהדרך אל האושר מיוסדת על שלשה חלקים: הרגשת חסרון - המולידה "שאיפה" וחתירה למילוי

עוד מוסיף הרב דסלר שאם השקעת בכיוון הנכון - אז אתה נכלל בין הצדיקים. כיון שצדיק אינו רק מי "שכבר השיג את הצדיקות" אלא גם מי שמתמודד וטורח להתקרב אל ה' אף הוא צדיק! - וה' אוהב אותו על היגיעה! "והוא תמיד בשמחה" נפלא!

כדורנו משתמשים אנשי חינוך בכלים של "מבצעים" לתלמידים. בחור בוחר לעצמו את המבצע המתאים לו, למשל לקום לתפילה בזמן. על כל תפילה בעיתה הוא מקבל, לדוגמא, חמשה שקלים. ואם איחר הוא נקנס במחצית הפרס. (ישנם המתנגדים למבצעים אלו מטעמים חינוכיים, אבל אין זה הנושא כרגע). בפתח המבצע מסביר לו המחנך: אל תיפול רוחך כשתאחר. גם ביום של כשולן מגיע לך מדליה! ומהי המדליה? - "עיטור המתמודד" - אתה "מתמודד" מצליח! וזהו הישג גדול וחשוב בפני עצמו.

והרב מוסיף ביאור: הרי כל הלילה נדדה שנתך, ודעתך היתה מרוכזת במחשבה אחת: אני רוצה לקום בזמן... אני רוצה לקום בזמן.. אני רוצה... השאיפה לעשות את רצון ה' היא בעצמה נצחון! נצחוננו של "המתמודד"! - ודברים אלו נתבארו בדברי הרב דסלר האלו - עצם העמל הוא הוא המטרה וההישג, וזה נקרא צדיק! גם אם לא הושגה עדיין המטרה הסופית!

סיכום הדברים: יש לנו את כל ההצדקה להרגיש מאושרים: המאבקים, הזיעה הנוטפת במעלה הר ההתמודדות,

איך הוכיח את זאת יהודי פיקח: בסוף החופש אתה מגלה אצל הילדים את הגעגועים לחזרה אל "בית הספר"! אדם "בריא בנפשו" אוהב את המאבק, ילדים אוהבים לעלות שלב אחרי שלב בדרגת הקושי של המשחק, מפני שהם מרגישים שבזה הם "מממשים את האישיות שלהם". וזוהי "עבודת מתנה" - העבודה והקושי הם מתנה באמת.

אין לנו להירתע מלהציב לעצמנו ולילדינו גבולות (במידה סבירה כמוכן)! "עבודת האיפוק" נושאת בכנפיה אושר! הרבה יותר מהאושר שמקבל אדם ממתנות חנם שנותנים לו, הריהו מקבל שמחה וסיפוק במה שהוא בעצמו חותר לטפס במעלה בית השם! באופן זה אנו מרחיבים את אזורי "קנין האושר" גם לתחומים של עבודה והשקעה במהלך היום יום!!!

"כי לבי שמח מכל עמלי" (קהלת ב' י') - ביאר האבן עזרא: "ושמחתי בעמלי היתה שכר יגיעתי"
"נפש עמל עמילה לו".

זכירת מה שהקציפו בני ישראל במדבר המשך מעמוד 2

מן במדבר", "מקום שרף ועקרב", ואתה הולך במקום סכנה כזו, הלא היית צריך לשאול את עצמך היתכן במקום הזה להמרות את פי ד', ובמדבר הזה יכולים להשיכח מד', זכור את אשר הקצפת "במדבר".

כל אחד יכול להרגיש כי עברה תקופה עלינו בשנה זו שהרגשנו את תקופת המדבר במלוא היקפה, שאם פגשנו את ידידינו היינו רשאים לברך עליהם 'ברוך מחיה המתים', תקופה שלא האמנו בחיינו וחיינו בערב על בוקר, וכשנשארונו בחיים הרגשנו את השגחת ד'. בתקופות כגון אלו, שאנו נמצאים בדלי דלות, כאן אנו נתבעים במדה אחרת ובאספקלריה אחרת, האיך לא הרגשנו את ה-"במדבר", והאיך לא הרגשנו את "הקשיבה אל רינתי כי דלותי מאד".

ועוד זאת אם היתה "רווח" בין הפגזה להפגזה היה עלינו לעשות כמו שעשו אבותינו, כאשר באו ממלחמת מדין כתוב, "ויקרב אל משה שרי אלפים שרי המאות, עבדיך נשאו ראש ולא נפקד ממנו איש, ונקריב את קרבן ד'".

אחרי שראו את השגחת ד', הרגישו כי עליהם להביע תודה לד', ונקרב קרבן ד', כן עלינו להקריב את קרבן - כל אחד לפי מדרגתו, איזה התאמצות איזה הקרבה, להביע את תודתו, עכ"ל.

אמנם הביאור הוא, כי בכל יום דנין את האדם לא רק כפי חומר החטא, אלא גם כפי המסיבות הגורמות את החטא, "גדול העצה ורב העלילה אשר עיניך פקוחות על כל דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו" (ירמיה ל"ב י"ט). ועל כן כל הקרבנות הבאים על חטא, יש שאדם נכשל, מגודל התאוה הדורשת ממנו וכדומה, וכן כשהוא עומד במצב נוח, ודי זהב בשביל כסף וזהב שהשפעת עליהם עשו את העגל.

והנה על [מה] בא עשירית האיפה, על המטמא מקדש, חטא שאמנם יש חטאים יותר חמורים ממנו, אבל כשנביט על מצבו הרי הוא במצב דל הדלות, וכאן מתעורר עליו תביעה חמורה, כשאיננו מרגיש את דלות מצבו, ואיננו מרגיש את המקום הקדוש שהוא עומד. ועל כן אי אפשר היה להראות לאברהם אבינו קרבן עשירית האיפה, ורק "ואל אלוקיני כי ירבה לסלוח", ויתר הקדוש ברוך הוא סליחה משלו.

ואחד הזכירות שחייב יהודי לזכור, הוא, "זכור את אשר הקצפת את ד' אלוקיך במדבר", והתביעה הוא כאן במה שאדם יכול להגיע, זכור! אתה היית "במדבר", זאת אומרת במקום שבכל רגע אתה זקוק להשגחת ד', כלומר שאתה יכול להרגיש בהשגחה, "המוציא לך מים מצור החלמיש", "המאכילך

לכבוד אחינו הראש
הנאמן רבי **ישראל יעקב פינקוס** שליט"א ונ"ב מנב"ת הרבנית שליט"א
בעת שמזות ליבם בנשואי הבת הכלה המהוללה שותד'
עם הודן המפואר אוצר כל כלי המדה
הרב **משה נתנאל הכהן קליין** שליט"א
נברכם שיזכו לרוב נחת דקדושה מהם ומכל יוצ"ח
מתוך בריאות ושמחה שלום ושלווה
ויזכה אחינו שליט"א להאריך ימים על ממלכתו מתוך מנוחת הנפש ושלווה
הדעת כל הימים, אמן.
מאחלים האחים והגיסים

הודיעה ממשלת לשחודי יהודה והמסר בקודלנו
בעדה"י ישבת בעירנו כשבת קודש הבעל"ט
פז מפיק מגלילת
הגד"צ רבי יהודה יוסף שליט"א
ישא מדבריונו השבת כבוד המדרש בקודלנו כדלהלן:
לאחר תפלת הנץ בבית"ד הרי"ף לאחד שחרית בבית"ד כנראה (8:45). אמר חיים 9:15. לפי מוסף
סג"כ הישבת 9:40 (שנים). בישבת אפקים 10:15 (אחרי הקידוש). באר הרים 16:15. בשו"ת (אבנת
בנים) 17:45. באילת השדר 18:30. בשערי תפילה בצאת השבת 20:10.
שמענו הודו נפשכם

בליל שבת קודש בין קבלת שבת למעריב ישאו דברים הרבנים הגאונים
אור אביעורי - הרב אליהו חזקוני שליט"א | אילת השדר - הרב יצחק פילמן שליט"א | זכרון
אליהו - הגה"צ רבי יהודה יוסף שליט"א | חנכי ישיבת (פריקט) - הרב אביעור הלוי שליט"א
| קודית ה' (א) - הרב שלום קליין שליט"א | קודית ה' (ב) - הרב נסים מלכה שליט"א | הרב כהנא"ר
| תפארת תורה - הרב משה אהרן פינקוס שליט"א | שיערי תפילה - הרב יוסף פנחס שליט"א
בכיהמ"ד תפארת תורה ישא דברים הרב ישראל קליין שליט"א בשב"ק בשעה 18:00

8